Afdeling /
Buitengewone
Zaken

22.10.2026

Onderzoeksverslag Energiestrategie Bergeijk

Samenvatting

In het voorjaar van 2026 vroeg de gemeente Bergeijk Afdeling Buitengewone Zaken (A/BZ) en Populytics om op te halen wat inwoners belangrijk vinden voor de toekomst van energie in hun gemeente. Aanleiding was het besluit van de gemeenteraad om het doel ‘Bergeijk energieneutraal in 2030’ te herijken.

1.269 inwoners vulden de raadpleging in en we spraken meer dan 122 inwoners en ondernemers op straat en op afspraak, verdeeld over alle kernen en het buitengebied.

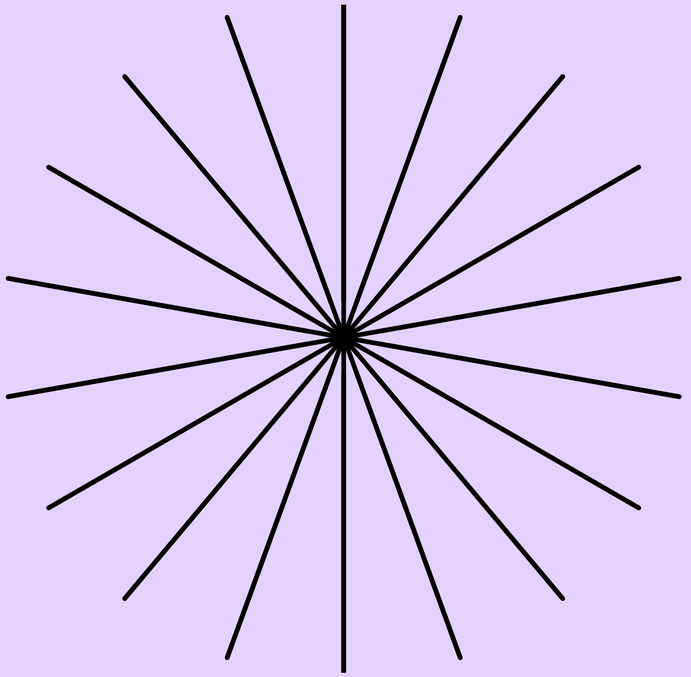
De belangrijkste inzichten: Men redeneert vanuit huidige belangen op het gebied van kosten, landschap, overlast; heeft een wens om binnen de gemeente energieneutraal te zijn maar acht dit niet volledig realistisch; en vindt het belangrijk dat er keuzes worden gemaakt en wordt doorgepakt maar is niet op de hoogte hoeveel de gemeente momenteel al doet.

Dit verslag beschrijft hoe het onderzoek is opgezet en uitgevoerd, en wat inwoners ons hebben meegegeven. De vertaling naar uitgangspunten voor de nieuwe Energiestrategie en een doel voor energieneutraliteit is aan de gemeente. Die keuzes staan bewust niet in dit verslag, zodat de stem van inwoners onafhankelijk zichtbaar blijft.

Inhoud

1	Aanleiding	4
2	Doel	7
3	Onderzoeksopzet	9
4	Activiteiten	29
5	Conclusies	40
6	Referenties	55
7	Bijlage	57

1. Aanleiding

“Wat willen onze inwoners nou eigenlijk zelf in de energietransitie?” Met die vraag startte de ontwikkeling van het participatief onderzoek voor een nieuwe Energiestrategie voor Bergeijk, in het voorjaar van 2026.

De gemeente Bergeijk staat voor een grote opgave in de energietransitie. Door de verduurzaming van woningen, vervoer en bedrijvigheid neemt de vraag naar elektriciteit toe, terwijl de beschikbaarheid van voldoende, betrouwbare en betaalbare energie niet vanzelfsprekend is. Netcongestie, internationale afhankelijkheden en geopolitieke ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak om tijdig keuzes te maken voor een toekomstbestendig lokaal energiesysteem.

Om richting te geven aan deze transitie stelt Bergeijk een nieuwe Energiestrategie op. Aanleiding hiervoor is onder meer het besluit van de gemeenteraad in september 2024 om het doel *‘Bergeijk energieneutraal in 2030’* opnieuw te onderzoeken. Uit het deskresearch ‘Energiedoelstelling Gemeente Bergeijk’ uit 2025 blijkt dat dit doel niet haalbaar is. De nieuwe strategie legt daarom realistische ambities en doelen vast voor 2030 en de periode daarna.

De energietransitie raakt inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en de fysieke leefomgeving. Daarom is participatie een belangrijk onderdeel van het ontwikkelen en uitvoeren van de Energiestrategie. Keuzes over bijvoorbeeld energieopwekking, besparing, opslag en infrastructuur hebben direct gevolgen voor de leefomgeving.

Door belanghebbenden vroegtijdig te betrekken, kunnen lokale kennis, zorgen, ideeën en belangen expliciet worden gemaakt en verwerkt in de Energiestrategie. Dit draagt bij aan beter onderbouwde keuzes en aan begrip en betrokkenheid bij de uitvoering.

Energiestrategie

De Energiestrategie geeft richting aan de ontwikkeling van een toekomstbestendig energiesysteem voor Bergeijk, samen met en gedragen door de inwoners. De strategie vormt het overkoepelende kader voor het gemeentelijke energiebeleid en maakt duidelijk welke ambities, uitgangspunten en keuzes daarbij centraal staan.

De gemeente gebruikt de Energiestrategie om regie te voeren op de energietransitie en om keuzes over energieopwekking, -gebruik, -opslag en -infrastructuur in samenhang te maken. Daarbij worden ook de gevolgen en kansen voor ruimte, economie en leefomgeving meegewogen. Zo biedt de strategie houvast bij toekomstige besluiten en zorgt zij voor een samenhangende aanpak van de energietransitie en andere maatschappelijke opgaven.

Afdeling Buitengewone Zaken
Hoe bereik je al die inwoners, en kom je tot een breed beeld van de ideeën die leven rondom de toekomst van onze energie? De gemeente Bergeijk heeft daarvoor Afdeling Buitengewone Zaken (A/BZ) gevraagd. Als social design bureau werken we door middel van kwalitatief ontwerpend onderzoek aan complexe maatschappelijke uitdagingen, zoals de energietransitie.

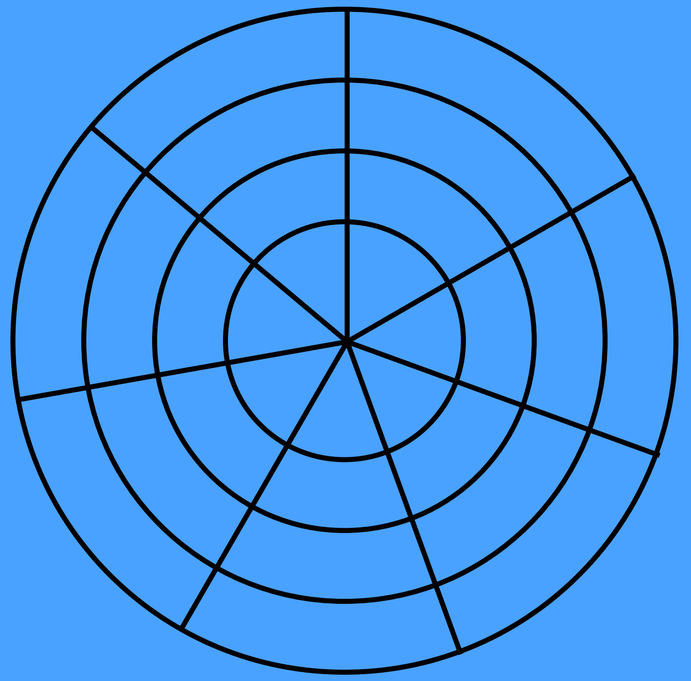
A/BZ werkt aan trajecten waar maatschappelijke spanning voelbaar is en belangen botsen. Wij worden gevraagd in dossiers waar vertrouwen onder druk staat, perspectieven tegenover elkaar staan en bestuurlijke zorgvuldigheid essentieel is. Onze inzet is gericht op het versterken van democratische kwaliteit: zorgen dat besluiten navolgbaar tot stand komen, dat alle perspectieven in beeld zijn en dat mensen zich herkennen in wat er gebeurt.

Dat doen wij vanuit een onafhankelijke en rolzuivere positie, met participatie-processen die toegankelijk, wendbaar en lerend zijn. Zo versterken we het stille midden, halen ongehoorde perspectieven op en zorgen dat processen transparant zijn in hun opbouw en afwegingen. Zo creëren we eigenaarschap van besluiten en bestuurlijke rust. Dat doen we niet door iedereen tevreden te (kunnen) stellen. Ons geloof zit in het zorgvuldig betrekken en keuzes zichtbaar maken.

Populytics
Voor het ontwerp en de uitvoering van het kwantitatieve gedeelte van het onderzoek is onderzoeksbureau Populytics betrokken. Populytics maakt raadplegingen die een grote en diverse groep mensen bereiken. Hiermee stellen ze politici, bestuurders en beleidsmakers in staat doeltreffend beleid te maken.

2. Doel

Wat willen de inwoners zelf als het gaat om de toekomst van energie? Met die vraag stapte de gemeente Bergeijk naar ons. Het doel was om een breed verhaal op te halen, waarin duidelijk is welke afwegingen de inwoners in hun eigen leven maken als het gaat over energie, welke behoeften maar ook welke zorgen ze daarbij hebben.

In de Energiestrategie zal een nieuwe doelstelling voor energieneutraliteit komen, of zelfs verdwijnen als dat onmogelijk blijkt. Er zullen uitgangspunten komen die gebruikt kunnen worden om in de toekomst belangrijke keuzes rondom energie te maken. Daarmee hebben we de volgende hoofdvraag en subvragen opgesteld voor het onderzoek:

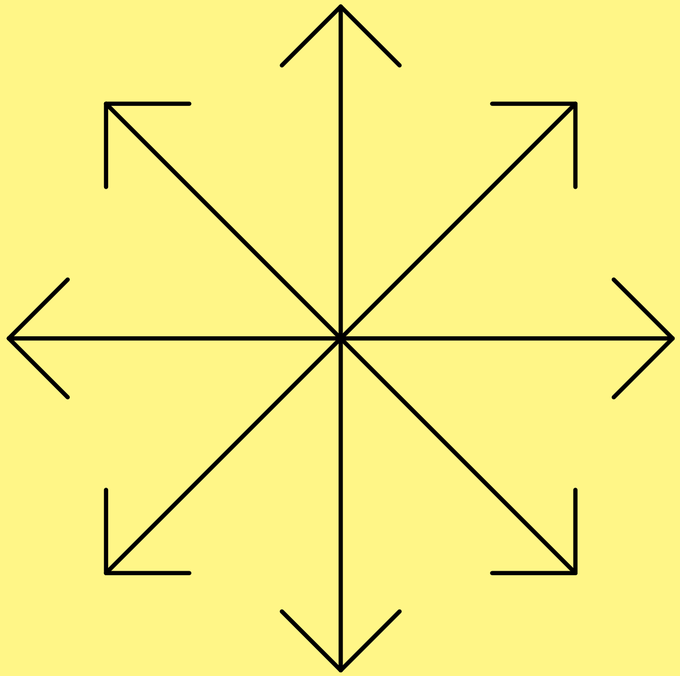
Wat is het draagvlak bij de bewoners van Bergeijk voor een toekomstbestendig energiesysteem?

- Wat zijn de voorkeuren, zorgen en waarden van inwoners rondom de toekomstige energiemix van Bergeijk?
- Wat is een realistisch doel voor energieneutraliteit? Is dat een doel?
- Wat zijn de uitgangspunten waarmee het energiesysteem van de toekomst vorm kan worden gegeven?

Deze vragen vormden de houvast voor dit ontwerpend onderzoek en zijn verwerkt in de verschillende onderzoeksactiviteiten die we ontwikkelden. Met de inzichten uit die activiteiten schrijft de gemeente in oktober 2026 de Energiestrategie.

3. Onderzoeksopzet

De participatiestrategie vormde het vertrekpunt voor de uitvoering van het onderzoek. We zagen deze strategie als een doelgericht instrument dat onduidelijkheden wegneemt en keuzes expliciet maakt. Pas nadat helder was welke vragen we met de participatie wilden beantwoorden, konden we de uitvoering van het onderzoek zorgvuldig en doelgericht vormgeven.

De participatiestrategie richtte zich daarom op een aantal samenhangende activiteiten. Allereerst op het onderzoeken wat inwoners van Bergeijk belangrijk vinden rondom de toekomst van energie: welke waarden, voorwaarden en zorgen spelen daarbij een rol en hoe kunnen we deze zorgvuldig ophalen? Tegelijkertijd kijken we naar de dynamische context waarin het onderzoek plaatsvindt. Maatschappelijke en politieke omstandigheden kunnen veranderen, waardoor het belangrijk is dat inwoners begrijpen wat vaststaat, wat nog kan veranderen en hoe zij hierin worden meegenomen.

Daarnaast moest de participatiestrategie ruimte bieden aan mogelijke spanning en verschillende perspectieven. We onderzochten hoe we een gesprek konden organiseren dat verder ging dan een eenvoudige voor-of-tegenstelling, door juist belangen, waarden, scenario’s en afwegingen centraal te stellen. Daarbij maakten we expliciet welke keuzes daadwerkelijk voorliggen en op welke onderdelen inwoners invloed kunnen uitoefenen.

Een belangrijk onderdeel van de onderzoeksopzet was daarnaast het bereiken van verschillende perspectieven. Niet alleen de meest zichtbare of uitgesproken inwoners moesten worden gehoord, maar ook het zogenoemde stille midden. Daarom keken we naar verschillende manieren om inwoners te bereiken en deel te laten nemen. De toegankelijkheid en navolgbaarheid van het proces stonden hierbij centraal: inwoners moesten op verschillende manieren kunnen meedoen en kunnen volgen wat er met hun inbreng gebeurt.

Tot slot moest de opgehaalde participatie kunnen worden vertaald naar een zorgvuldige bestuurlijke afweging. Het onderzoek brengt daarom niet alleen in beeld wat inwoners vinden, maar maakt ook inzichtelijk hoe deze verschillende perspectieven en belangen kunnen worden gewogen. Zo levert de participatie een onderbouwde basis voor de afweging die de gemeente maakt in de Energiestrategie.

3.1 Principes voor participatie

Binnen Afdeling Buitengewone Zaken is door de jaren heen expertise opgebouwd met het organiseren en uitvoeren van participatietrajecten. Vanuit deze expertise zijn drie principes geformuleerd die de basis vormen voor dit onderzoek: het proces is **toegankelijk**, het is duidelijk **waar invloed** op uitgeoefend kan worden en deelnemers staan **in hun kracht**.

Deze drie principes vormden samen de basis voor de manier waarop binnen dit onderzoek naar participatie werd gekeken. Ze zorgden ervoor dat inwoners niet alleen de mogelijkheid kregen om mee te praten, maar ook begrepen waarover, wanneer en met welke invloed, en vervolgens de juiste omstandigheden kregen om hun perspectief daadwerkelijk in te brengen.

Het proces is toegankelijk

Een participatieproces is toegankelijk wanneer voor deelnemers van begin tot eind duidelijk is waar zij aan deelnemen. Zij weten wanneer het proces start, op welke momenten zij kunnen meedenken en wat er vervolgens met hun inbreng gebeurt. Ook moet inzichtelijk zijn hoe de verschillende momenten van participatie uiteindelijk samenkomen in de conclusies van het onderzoek.

Deze transparantie is belangrijk omdat deelnemers hierdoor kunnen begrijpen waar zij onderdeel van zijn en hoe zij daar invloed op kunnen uitoefenen. Wanneer dit niet duidelijk is, kan het voor deelnemers onduidelijk worden waarom hun mening wordt gevraagd en wat er met hun inzichten gebeurt. Door het proces inzichtelijk te maken, ontstaat het gevoel dat de bijdrage van deelnemers onderdeel is van een groter geheel en daadwerkelijk ergens toe kan leiden.

Daarnaast speelt ook de locatie en vorm van participatie een rol. In plaats van te verwachten dat deelnemers naar een formele bijeenkomst komen, kan het toegankelijker zijn om hen op te zoeken op plekken waar zij zich al bevinden. Zo worden niet alleen de mensen bereikt die zich vanzelfsprekend voor het onderwerp aanmelden, maar wordt de drempel om deel te nemen zo laag mogelijk gehouden.

Duidelijk waar invloed op uitgeoefend kan worden

Naast inzicht in het proces moet voor deelnemers duidelijk zijn waar zij wel en niet invloed op kunnen uitoefenen. Een participatievraag kan namelijk groter lijken dan de daadwerkelijke ruimte voor invloed. Zeker bij een breed vraagstuk als de toekomst van energie in Bergeijk kunnen deelnemers het idee krijgen dat zij over het volledige vraagstuk kunnen meebeslissen, terwijl hun daadwerkelijke invloed zich bijvoorbeeld beperkt tot bepaalde onderdelen.

Wanneer die verwachtingen niet goed worden gemanaged, kan teleurstelling ontstaan. Deelnemers kunnen zich achteraf afvragen waarom hun mening is gevraagd wanneer daar in de uiteindelijke besluitvorming weinig mee gebeurt. Daarom moet vooraf duidelijk zijn: *dit is het onderdeel waarover je kunt meedenken, dit is de ruimte waarin jouw inbreng invloed heeft en dit gebeurt vervolgens met jouw inzichten.*

Deelnemers staan in hun kracht

Het derde principe is dat deelnemers in staat moeten worden gesteld om zo goed mogelijk mee te denken. De manier waarop het participatieproces wordt ingericht, moet deelnemers ondersteunen om hun kennis, ervaringen en ideeën daadwerkelijk in te brengen.

Dit betekent bijvoorbeeld dat de gebruikte taal aansluit bij de deelnemers en dat zij voldoende uitleg krijgen over het onderwerp om een geïnformeerde bijdrage te kunnen leveren.

3.2 Kernwaarden

De voorgeschiedenis van de energietransitie in Bergeijk liet zien hoe belangrijk het is om het participatieproces zorgvuldig en met aandacht voor inwoners in te richten. Daarom zijn drie kernwaarden geformuleerd die als vertrekpunt dienden voor alle acties, uitingen, middelen en analyses binnen dit onderzoek: **zorgvuldigheid**, **betrokkenheid** en **openheid**. Deze waarden hielpen om gedurende het hele onderzoek steeds de afweging te maken: *wat vinden we in dit project belangrijk en hoe vertalen we dat naar wat we doen?*

Zorgvuldigheid

Zorgvuldigheid betekent dat we ernaar streven dat inwoners van Bergeijk het gevoel hebben dat zij daadwerkelijk de mogelijkheid hebben gekregen om mee te denken. We willen een zo breed mogelijk beeld krijgen van wat er onder inwoners leeft rondom de toekomst van energie. Daarbij is het belangrijk om verschillende groepen en perspectieven actief op te zoeken en mee te nemen.

Ook het proces zelf vraagt om zorgvuldigheid. Het onderzoek wordt logisch opgebouwd, tussentijds getoetst en de verzamelde inzichten worden zorgvuldig geanalyseerd. Zo werken we stap voor stap toe naar een onderbouwd eindbeeld, zonder daarbij perspectieven of inzichten onnodig verloren te laten gaan. Juist gezien de voorgeschiedenis van het participatieproces in Bergeijk is deze zorgvuldigheid van groot belang.

Betrokkenheid

Betrokkenheid betekent dat inwoners gedurende het onderzoek dicht bij het proces blijven. Dit begint met goed luisteren en duidelijk maken wat er van inwoners wordt gevraagd en wat er vervolgens met hun inbreng gebeurt. Inwoners worden daarom actief en persoonlijk uitgenodigd om deel te nemen.

Betrokkenheid is meer dan één moment waarop inwoners hun mening kunnen geven. Daarom zijn er meerdere momenten van inspraak en terugkoppeling. Inwoners krijgen tussentijds de mogelijkheid om te zien wat er uit het onderzoek naar voren komt en hierop te reageren. Zo ontstaat er een doorlopend gesprek tussen inwoners en gemeente, in plaats van een eenmalige uitwisseling van informatie.

Openheid

Openheid betekent dat we het onderzoek niet inzetten om naar een vooraf bepaalde oplossing toe te werken. We weten vooraf niet wat de uitkomst van het onderzoek zal zijn en houden daarom bewust een open blik. Het vertrekpunt is niet de vraag '*welke oplossing willen we realiseren?*', maar '*wat speelt er bij inwoners en wat vinden zij belangrijk voor de toekomst van energie in Bergeijk?*'.

Dit vraagt van ons dat we luisteren zonder te oordelen of te sturen. We sluiten aan bij wat inwoners zelf belangrijk vinden en onderzoeken wat het energievraagstuk voor hen betekent in hun dagelijks leven en voor hun toekomst. Door aannames en vooraf bedachte oplossingen zoveel mogelijk los te laten, ontstaat ruimte voor inwoners om zelf te vertellen wat hen bezighoudt. Op die manier kan het uiteindelijke advies aansluiten bij wat er daadwerkelijk onder inwoners van Bergeijk leeft.

3.3 Een toegankelijke en invoelbare aanpak

Niet iedereen houdt zich dagelijks bezig met de energietransitie. Waar sommige inwoners al actief bezig zijn met verduurzaming, is energie voor anderen vooral iets dat vanzelfsprekend beschikbaar moet zijn. Toch hebben de keuzes die we rondom energie maken invloed op onderwerpen die iedereen raken. Dit vraagt om een aanpak die verder kijkt dan technische oplossingen en beleidsmatige vraagstukken. Een aanpak die aansluit bij de leefwereld van inwoners en ruimte biedt aan verschillende perspectieven, wensen en belangen.

Uitdaging

Met de voorgaande participatieprincipes en kernwaarden hebben we onze aanpak ontwikkeld. Omdat we wilden dat alle inwoners konden meedenken, moesten we wel een aanpak ontwikkelen die gemakkelijk te begrijpen is, maar ook een die inwoners snel bij hun gevoelens en behoeftes over het thema doet komen. Tegelijkertijd is energie een complex thema. Er zijn talloze ontwikkelingen rondom duurzame opwek, keuzes beïnvloeden elkaar (meer ruimte voor het een is minder ruimte voor het ander) en niet elke inwoner is evenveel met het thema bezig of even geïnformeerd over het onderwerp. Sommige inwoners zijn met eigen oplossingen bezig, zijn hun huis aan het verduurzamen of zijn zelf erg met het onderwerp opwek bezig. Voor andere inwoners is het iets vanzelfsprekends en een rekening die elke maand automatisch wordt afgeschreven.

We kozen ervoor om het thema energie invoelbaar te maken via andere belangrijke levensthema's, zoals bestaanszekerheid of fijn wonen. Met behulp van stellingen over deze thema's kunnen we laten zien wat voor gevolgen bepaalde keuzes hebben. Wil je dat er meer gebouwd wordt in Bergeijk, dan zal je waarschijnlijk op een manier genoeg energie voor die huizen moeten regelen.

Die combinatie van keuzes en gevolgen, op thema's die energie raken maar ook toegankelijk zijn, is uiteindelijk de basis geworden van de aanpak in ons onderzoek.

Uit de combinatie energie en natuur komen we bijvoorbeeld bij het wel of niet behouden van het landschap en wat voorrang krijgt. Energie en wonen gaat bijvoorbeeld over het bijbouwen van huizen en de energievraag die daarvoor nodig is. Energie en bestaanszekerheid kan gaan over de betaalbaarheid van energie.

Elke keuze heeft een gevolg en is niet goed of slecht. We namen inwoners mee in welke keuzes er zijn en wat de gevolgen kunnen zijn. Op basis daarvan gaven zij aan wat zij belangrijk vinden, vanwege of ondanks de gevolgen van die keuzes.

Thema

Energie

- We moeten er mee aan de slag (2050 van het gas af)
- Niet direct invoelbaar
- Doet pijn als je keuzes moet gaan maken
- Verweven in veel beleidsthema's

Energie + Wonen

"Jongeren kunnen in Bergeijk blijven wonen"

Dat betekent wel dat de energievraag zal stijgen

Energie + Natuur

"De natuur mag niet worden aangetast"

Dat betekent wel dat de energieprijs kan stijgen

Energie + Economie

"Energie moet betaalbaar blijven"

Dat betekent wel dat we met een eigen oplossing voor opwek moeten komen

Energie + Onafhankelijkheid

"We willen zelf bepalen"

Dat betekent wel dat we niet moeten wachten op mensen van buiten

3.4 In gesprek op drie niveaus

Participatief onderzoek vraagt om aandacht: om goed te luisteren, om te zorgen dat iemand diens verhaal goed kan doen. Dat staat op spanning met het bereiken van alle inwoners van Bergeijk.

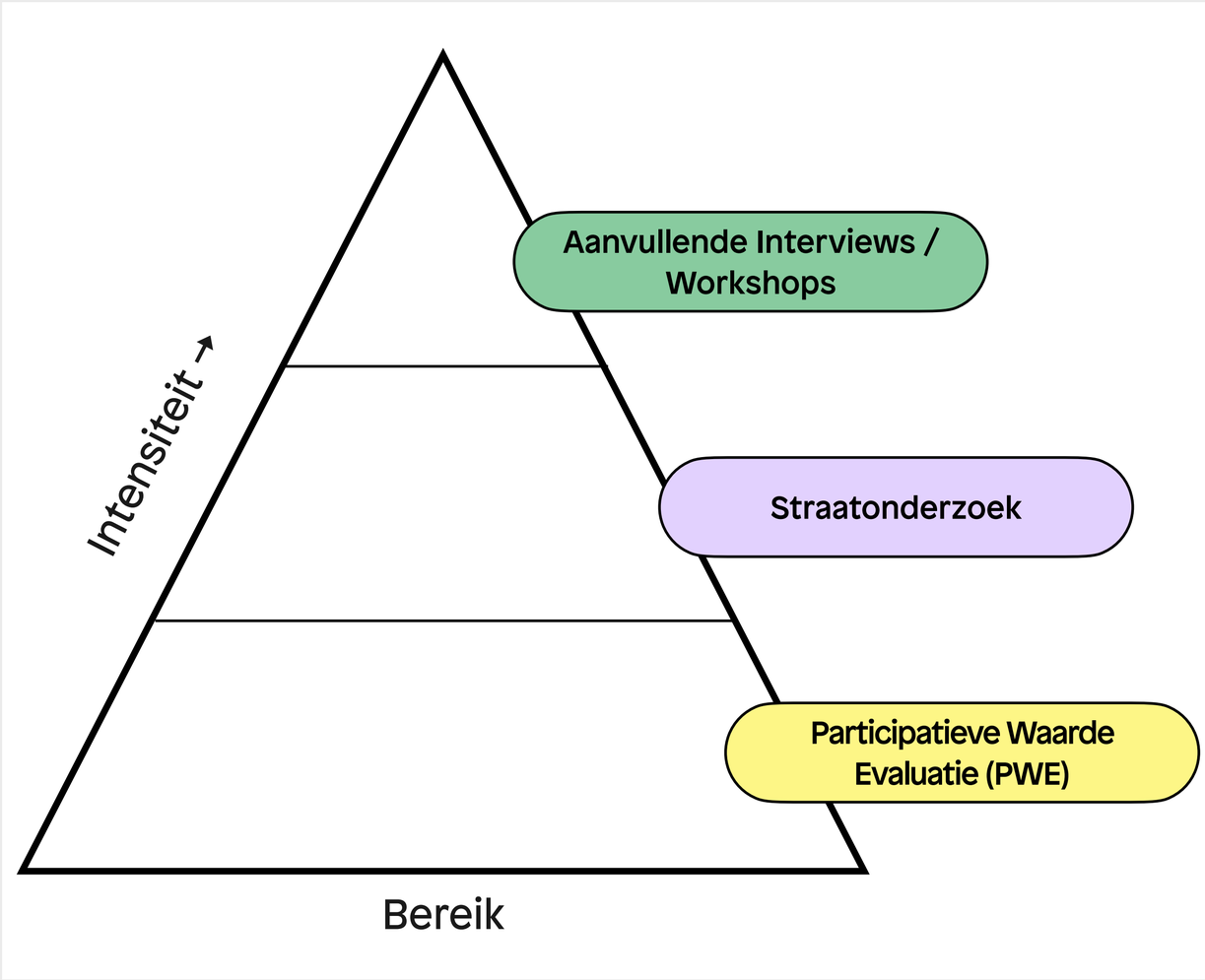
Onderzoeksvormen in een participatief onderzoek kunnen daarom als een piramide gestructureerd worden. Onderin vinden we het betrekken van een grote groep deelnemers, maar op een minder intensieve manier. Hoe hoger je in de piramide komt, hoe kleiner de groep deelnemers waar je mee werkt maar hoe intensiever de werkvormen kunnen worden.

Participatieniveaus

Onder aan de piramide vinden we kwantitatief onderzoek: een grote groep deelnemers wordt gevraagd om gestructureerd een mening te geven. Daarmee kunnen gemakkelijk thema's zichtbaar gemaakt worden die deze grote groep gemeen hebben. Er is weinig tot geen ruimte voor de onderzoekers om door te vragen op antwoorden die door de deelnemers gegeven worden.

In het midden vinden we een iets intensievere aanpak, een wederkerig gesprek, waarbij onderzoeker en deelnemer samen het onderwerp bespreken en er doorgevraagd kan worden naar onderliggende sentimenten en behoeften.

Bovenin komen we bij de gespreksvorm met de kleinste groep deelnemers, maar ook de meest intensieve: denk aan een lang interview, een intensieve workshop, of zelfs het mee laten denken door de deelnemers in het proces.

Participatieniveaus

Voor dit onderzoek is voor de volgende drie activiteiten gekozen:

1. **Breed beeld - Raadpleging door Populytics**

Alle huishoudens binnen de gemeente werden per brief opgeroepen om via de Participatieve Waarde Evaluatie (digitaal) hun mening te geven over de toekomst van de energie voor Bergeijk. Aan deze ‘gesloten raadpleging’ kon iedere ontvanger via een unieke code één keer deelnemen. Daarnaast was er een ‘open raadpleging’ waarmee zij die de brief hadden gemist alsnog konden deelnemen. De gesloten raadpleging was leidend voor conclusies. We bereikten hiermee een grote groep inwoners, en vormen zo een brede basis voor ons onderzoek.

2. **Straatonderzoek - Gespreksmiddel**

We gingen meerdere dagen de straat op in de kernen en het buitengebied van de gemeente Bergeijk om daar direct inzichten en verhalen op te halen. Op die manier kwamen we naar inwoners toe in plaats van te verwachten dat ze naar ons zouden komen. Dit deden we op week- en weekenddagen zodat we zo veel mogelijk verschillende groepen konden treffen. Met een mobiel gespreksmiddel konden we de inzichten uit de raadpleging verrijken met sentimenten, behoeftes en gedachten rondom de toekomst van energie, en konden we doorvragen op de antwoorden van de deelnemers. We kregen updates vanuit de raadpleging welk type inwoners nog ondervertegenwoordigd waren. Die zochten we nadrukkelijk op.

3. **Interviews & Workshops - De diepte in**

We vulden straatonderzoek en raadpleging waar nodig aan met interviews en workshops om bepaalde doelgroepen die we minder vaak gehoord hadden toch mee te nemen. We maakten gebruik van de vragen en middelen uit het straatonderzoek en vulden die aan met extra middelen die passen bij de specifieke doelgroep.

3.5 Een getoetste aanpak

Een participatieve aanpak ontwikkel je niet alleen *voor* inwoners, maar ook *met* inwoners. Alleen dan weet je dat je aanpak in taal en complexiteit aansluit bij de groep die je wil onderzoeken.

Omdat we een complex onderwerp tot een toegankelijke aanpak moeten vertalen die we grootschalig uitvoeren, is het belangrijk om die aanpak vooraf te toetsen met de inwoners.

Een van onze uitgangspunten is ‘betrek wie het betreft’. Een participatieve aanpak ontwikkel je niet alleen voor inwoners, maar ook met inwoners. Alleen dan weet je dat je aanpak in taal en complexiteit aansluit bij de groep die je wil onderzoeken. We hebben hiervoor twee meedenkmomenten in de ontwikkeling van ons onderzoek aangebracht, voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek.

Eerste toetsmoment
Het eerste moment vond plaats op 7 mei 2026 in theater de Kattendans. We presenteerden onze participatiestrategie, de participatieprincipes en kernwaarden, en de planning van ons onderzoek. Aanwezigen op de toetsavond konden op een kaart locaties aanvullen waar we met ons gespreksmiddel naartoe moesten, gaven hun eigen voorwaarden voor een succesvolle uitvoering van het onderzoek en gaven hun laatste adviezen aan ons om zo onze strategie volledig te kunnen maken.

Hiermee hebben we ons plan op een paar plekken verbeterd. We leerden bijvoorbeeld dat we genoeg ruimte moesten maken in de gesprekken voor het verkennen van alternatieve oplossingen voor duurzame opwek, en dat we bijvoorbeeld ook de ondernemers van Bergeijk goed moesten betrekken.

Na dit eerste toetsmoment heeft het college van B&W ingestemd met de participatieaanpak en opdracht gegeven om het plan uit te voeren.

Tweede toetsmoment
Het tweede moment kreeg de vorm van een toetsavond in het gemeentehuis, op 8 juli 2026. Daar toetsten we specifiek de vorm van de raadpleging en de gespreksvorm van het mobiele onderzoeksmiddel. Deelnemers dachten met ons mee over de toegankelijkheid van de vragen en de volgorde waarin we keuzes voorleggen.

Op basis van de feedback zijn enkele laatste aanpassingen doorgevoerd. Bijvoorbeeld het verduidelijken dat wanneer we spreken over 'energie importeren', we het hebben over import van buiten de gemeentegrenzen en niet per se over import van buiten de landsgrenzen.

3.6 Proces

De onderzoeksopzet is uitgewerkt in vijf projectfasen.
Op de volgende pagina staat een overzicht van deze fasen en onderliggende activiteiten.

Fase 1 - Ontwikkelen participatie onderzoek (maart - mei 2026)
In deze fase legden we de blauwdruk voor het onderzoek. We bekeken de geschiedenis van het vraagstuk, pasten principes voor participatie toe en kwamen zo tot de basis van hoe we het verhaal van de inwoners op wilden halen. Die conceptaanpak legden we voor op een inspraakavond in de Kattendans en aan het college. Zo ontwikkelden we een getoetste aanpak die we in de zomer konden uitvoeren.

Fase 2 - Voorbereiding onderzoek (juni - juli 2026)
Deze maanden stonden in het teken van het voorbereidend werk voor het onderzoek. De raadpleging werd ontwikkeld en uiteindelijk per brief aangekondigd. We inventariseerden welke locaties we wilden bezoeken en welke doelgroepen we wilden spreken, en wanneer we waar wilden staan. Met behulp van een tweede toetsavond maakten we onze aanpak af en bouwden we het mobiele gespreksmiddel.

Fase 3 - Uitvoer (augustus - september 2026)
Dit waren de maanden waarin de raadpleging live was en de reacties binnen konden komen. In deze maanden waren we ook acht dagen op straat te vinden met het mobiele gespreksmiddel en hielden we de aanvullende workshop en interviews. Gesprekken werden anoniem in tekst gedocumenteerd.

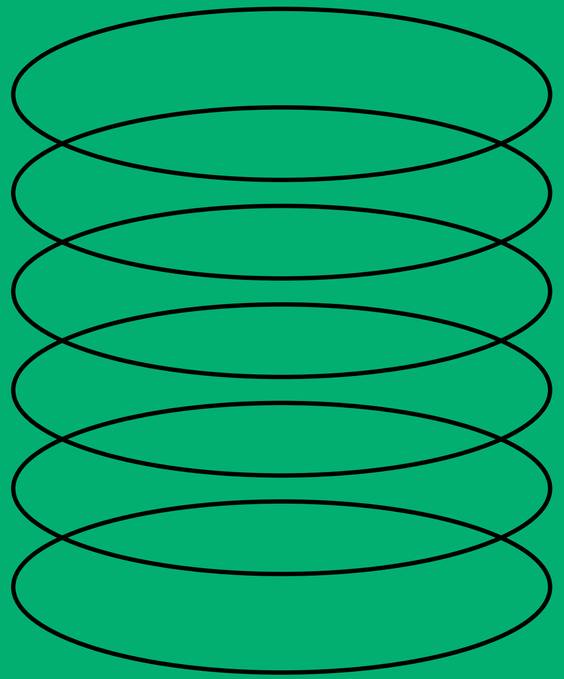
Fase 4 - Inloop en verwerking (september 2026)
In deze fase voerden we een tussentijdse analyse op basis van affinity mapping uit, waarbij we de conclusies uit de raadpleging naast de quotes uit het straatonderzoek legden. Daarmee ontstonden een aantal thema's met bijbehorende inzichten. Met deze kennis maakte de gemeente concept-uitgangspunten voor de Energiestrategie.

Deze uitgangspunten waren te zien tijdens twee inloopdagen, waarmee we de resultaten voor het eerst terugkoppelden naar bewoners. Hier konden inwoners vervolgens nog eens feedback op geven. Zo toetste de gemeente of de uitgangspunten op de juiste manier aansluiten bij de inzichten uit het onderzoek, en werd duidelijk wat er nog moest worden verbeterd of aangevuld. De feedback werd vervolgens door de gemeente gebruikt om de uitgangspunten te verbeteren.

Fase 5 - Oplevering (oktober - november 2026)
Na een uitgebreide eindanalyse leveren wij met dit verslag ons onderzoek op, met daarin de inzichten en bijbehorende quotes voor een rijk en verhalend beeld. Daarnaast heeft de raadpleging een eigen rapport waarin dieper op de kwantitatieve inzichten wordt ingegaan. Voor het brede publiek volgt ook een compactere versie van de onderzoeksinzichten.

De gemeente gebruikt dit verslag, naast andere bronnen, om de definitieve Energiestrategie (uitgangspunten en energiedoel) vast te stellen.

4. Activiteiten

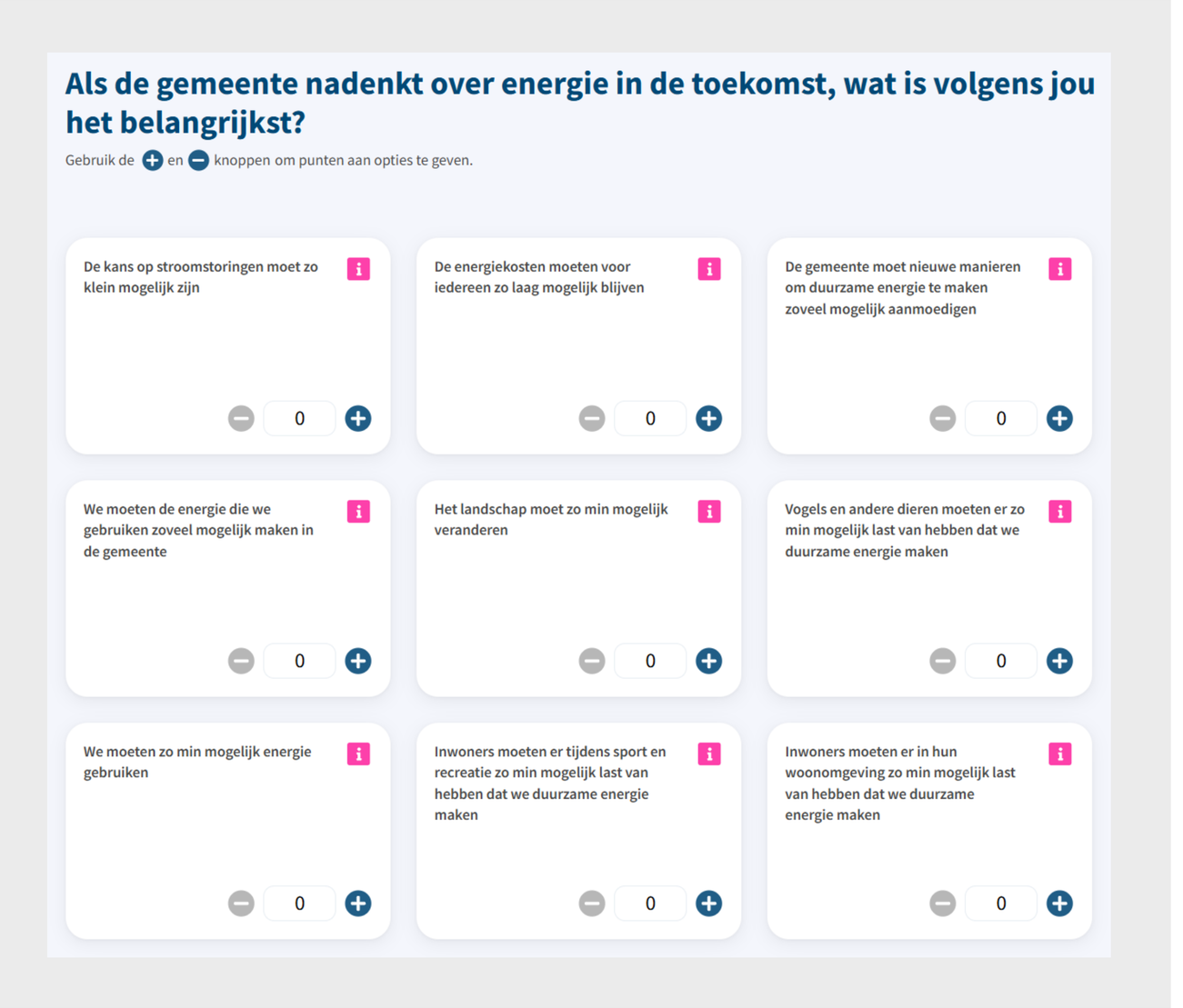

4.1 Raadpleging

De gesloten raadpleging werd tussen 23 juli 2026 en 23 augustus 2026 ingevuld door 900 inwoners. Het responsgehalte was daarmee 11% van de huishoudens, een relatief hoog percentage vergeleken met vergelijkbare raadplegingen in andere gemeenten. De open raadpleging werd ingevuld door nog eens 369 inwoners.

Deze hoge participatiegraad geeft aan dat het onderwerp erg leeft onder inwoners van de gemeente. De representatie van verschillende subgroepen was daarbij goed, denk aan variatie in leeftijd, gender, opleidingstype en woonlocatie.

Een uitgebreidere omschrijving van de raadpleging vindt u in het aparte rapport *Resultaten van een inwonersraadpleging over de toekomst van energie in Bergeijk.*

4.2 Straatonderzoek

4.2.1 Vorm

Het mobiele gespreksmiddel kreeg de gestalte van een opvallende fietskar met interactieve vragen en opdrachten die een deelnemer uitnodigden om in 5 stappen na te denken en eigen voorkeuren aan te geven. Het bleek een succesvolle uitnodiging tot inhoudelijke gesprekken. Gesprekken varieerden in lengte tussen circa vijf minuten tot een half uur, waarbij soms alleen een deel van het gespreksmiddel werd doorgenomen. Het middel stapsgewijs:

0. Call to action

Bovenaan de kar prijkte een titel:

“De energie van morgen?”

Tijdens de eerste onderzoeksdag bleek dat deze titel niet altijd even goed werkte. In combinatie met de opvallend vormgegeven kar dachten sommige voorbijgangers namelijk dat dit een middel was om mensen een nieuw energiecontract te verkopen. Dat had een afschrikkende werking. Daarom werd de tekst vanaf de derde onderzoeksdag vervangen door de tekst:

“Denk mee over de energie van Bergeijk”

Sinds die tekstwijziging heeft nog slechts één persoon aangegeven dat ze dacht dat wij straatverkopers waren.

Denk mee over
de energie van Bergeijk
omschakelen

07
Dan is er minder energie nodig. Daardoor is er misschien meer ruimte voor landbouw en natuur.

Denk mee over
omschakelen

1. Keuze + Gevolg

Aan de eerste zijde van het middel bevonden zich twaalf kaarten waaruit deelnemers een paar keuzes mochten selecteren. Elke kaart had een voorzijde en een achterzijde waarop belangrijke implicaties van die keuze stonden. Zowel de initiële keuze als de blik op mogelijke gevolgen werkten als een gespreksstarter om snel de diepte in te gaan.

1. “Over 100 jaar moeten mensen zo min mogelijk last hebben van de keuzes van nu”
    - Dan moeten we nu tijd, geld en ruimte vrijmaken om de energie voor later goed te regelen.

2. Inwoners moeten zo min mogelijk last hebben van plekken waar we duurzame energie opwekken.
    - Dan is er minder ruimte voor bijv. zonnevelden en windmolens. We moeten de stroom dan ergens anders vandaan halen.

3. “Vogels en andere dieren moeten er zo min mogelijk last van hebben dat we duurzame energie maken”
    - Dan is er minder ruimte om energie op te wekken. We moeten een deel van de energie dan ergens anders vandaan halen. Dat kan duurder zijn en maakt ons afhankelijker.

4. . “De kans op stroomstoringen moet zo klein mogelijk zijn”
    - Dan moeten we het stroomnet beter maken. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere gemeenten om de energie goed te regelen.

5. “De energiekosten moeten voor iedereen zo laag mogelijk blijven”
    - Dan moeten we minder afhankelijk van anderen zijn, bijvoorbeeld door onze eigen energie goedkoop op te wekken en te vervoeren.

6. “Dat we de energie die we gebruiken zoveel mogelijk in de gemeente maken”
    - Dan moeten we het zelf goed regelen en geld steken in onze eigen oplossingen.

7. “Dat we zo min mogelijk energie gebruiken”
    - Dan is er minder energie nodig. Daardoor is er misschien meer ruimte voor landbouw en natuur.

8. “De gemeente moet nieuwe ideeën voor duurzame energie steunen.”
    - Dit kost de gemeente tijd en geld, maar kan leiden tot nieuwe manieren om huizen duurzamer te maken en duurzame energie op te wekken.

9. “Het landschap moet zo min mogelijk veranderen”
    - Dan is er weinig ruimte voor grote oplossingen, en zullen we waarschijnlijk energie buiten Bergeijk of uit andere landen moeten halen.

10. “Dat er genoeg stroom is voor het (bouwen van) nieuwe huizen”
    - Dan hebben we meer stroom nodig. Die moeten we zelf opwekken of ergens anders vandaan halen.

11. “Dat er genoeg stroom is voor (de groei van) bedrijven”
    - Dan hebben we meer stroom nodig. Die moeten we zelf opwekken of ergens anders vandaan halen.

12. “Dat die energie zo goed mogelijk is voor het klimaat”
    - Dan moeten we meer duurzame energie opwekken. Dat verandert wel ons landschap.

2. Energiemixer

Aan de bovenzijde van het middel bevond zich een schuif. Deelnemers werden uitgenodigd om die te positioneren naar hun voorkeur in de afweging tussen lokaal energie opwekken en energie van buiten de gemeente importeren. Deelnemers werden daarbij in tekst of mondeling gewezen op de voor- en nadelen van beide kanten. De meeste deelnemers konden deze afweging opvallend snel maken, het middel nodigde hen uit om een keuze te maken, die ze konden onderbouwen met argumenten op basis van gevoel.

Begeleidende tekst bij uiteinden van de schuif

<u>Importeren</u>

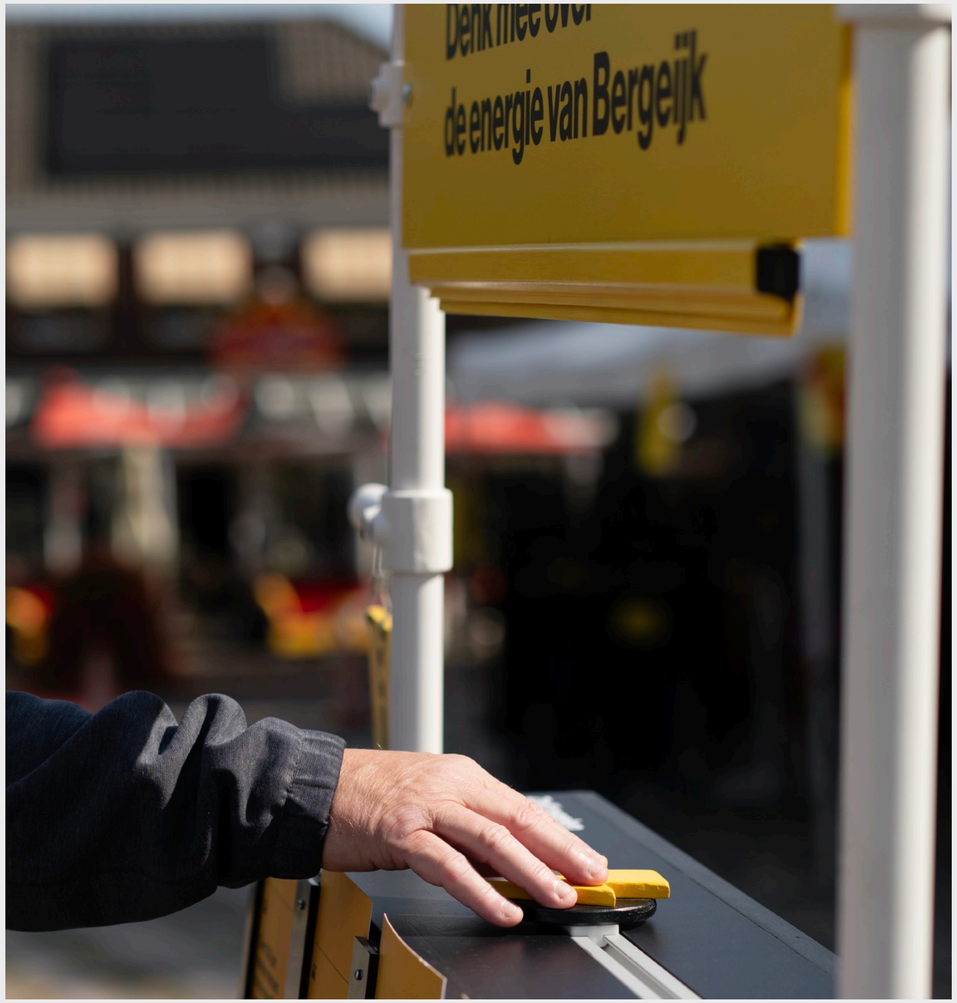
Energie van buiten Bergeijk halen

+ Kost minder ruimte
+ Minder geld en tijd investeren aan het begin
- Het vervoer kost meer geld
- Afhankelijk van stroom van buiten de gemeente
- Het stroomnet kan vol raken

<u>Zelf regelen</u>

Zelf energie regelen in Bergeijk

+ Meer lokaal eigendom en minder afhankelijk van anderen
+ Woningen en bedrijventerreinen die zoveel mogelijk zelf hun energie opwekken
+ Energie opwekken waar dat kan, en elkaar helpen waar dat niet kan
+ Energie delen
- Kost tijd en geld om projecten te onderzoeken en op te zetten
- Heeft invloed op het landschap en de omgeving

3. Batterijen / opwek

Aan de achterzijde van het middel stonden zes ‘batterijen’: concrete keuzes in en rond lokale energieopwek. Wederom waren deelnemers in staat om hiermee snel hun voorkeuren uit te spreken. Hun specifieke keuzes waren niet per se van belang voor het onderzoek, het doel was om via hun concrete keuzes te achterhalen wat hun uitgangspunten of randvoorwaarden bij de uitvoer zijn. Deze exercitie werkte wederom goed om tot een dieper gesprek te komen. Wel bleken sommigen wat moeite te hebben bij de vormongelijkheid van de opties (opwekbronnen maar ook bijv. eigendomsvormen). Bovendien waren de belangrijkste onderzoeksvragen meestal al beantwoord via stap 1 en 2. Deze stap 3 werd omwille van de tijd soms overgeslagen.

A. Zon op zoveel mogelijk daken
   De gemeente kan dit niet alleen bepalen. Ook inwoners, bedrijven en woningcorporaties maken deze keuze.

B. Alternatieve oplossingen
   Niet alles werkt of levert genoeg energie op. Daardoor kan de energietransitie langer duren.

C. Een combinatie van zon en wind
   Heeft invloed op het landschap. Een vol stroomnet kan zonne-energie beperken

D. Isoleren en verduurzamen.
   De gemeente kan dit maar beperkt bepalen. Er is niet genoeg stroom om iedereen elektrisch te verwarmen.

E. Energie samen opwekken
   Dit kan met een energiegemeenschap. Inwoners wekken samen energie op in Bergeijk.

F. Wie bijdraagt, profiteert ook
   Wie meer bijdraagt, profiteert ook meer van de opbrengsten.

4. Advies

Na het doorlopen van het gespreksmiddel werden deelnemers uitgenodigd voor de inloopmomenten waar de concept-uitgangspunten van de Energiestrategie zouden worden gepresenteerd. Met daarbij de vraag aan geïnterviewden of zij een kaartje wilden invullen met direct advies aan de gemeente. Dit kaartje zou op de inloop worden opgehangen.

Vraag bovenaan het advieskaartje:

“Wat is jouw persoonlijke energie advies aan de gemeente Bergeijk?”

4.2.2 Verloop

Het straatonderzoek vond plaats gedurende 8 dagen tussen 14 augustus 2026 en 10 september 2026. Er werden 113 gesprekken gevoerd en gedocumenteerd. Het totaal aantal deelnemers was nog hoger omdat sommige mensen als duo of groep deelnamen. Door een variatie in week- en weekenddagen, locaties en evenementen zoals het Ploegfestival werd een gevarieerd publiek bereikt. Voorbijgangers waren veelal bereid om in gesprek te gaan. Vaak zeiden ze dat ze maar heel even tijd hadden en bleven ze uiteindelijk vrijwillig uitgebreid vertellen. Opvallend was het kennisniveau van de gemiddelde deelnemer. Bijna iedereen die we spraken had een uitgebreide basiskennis over het onderwerp, het was duidelijk dat het thema echt leefde binnen de gemeente.

Op sommige dagen en locaties was het lastiger om inwoners te spreken, doordat er weinig mensen op straat waren. In die situaties zijn we de mensen actiever gaan opzoeken door met enkele keuzekaarten in de hand op iemand af te stappen, of door rond te fietsen en mensen in hun voortuin aan te spreken. De meeste gesprekken voerden we met twee onderzoekers waarbij de ene het interview deed en de ander opschreef wat er werd gezegd. Die aantekeningen werden achteraf anoniem gedocumenteerd in een digitale database.

4.3 Workshops & Interviews

Tijdens de raadpleging en het straatonderzoek bleken de volgende groepen onvoldoende in beeld te komen: jongeren, ondernemers en agrarisch ondernemers. Die hebben we bewust opgezocht.

4.3.1 Ondernemers

Via verschillende kanalen en contacten werden lokale ondernemers benaderd voor een workshop waarin zij hun voorkeuren en belangen over de toekomstige energievoorziening konden delen. In totaal 7 ondernemers wilden meedoen, waarvan de meesten een technisch vak hadden en zodoende veel technische kennis over het onderwerp. Uiteindelijk leidde dit tot een workshop met 6 deelnemers en een interview met een ondernemer die niet beschikbaar was tijdens de workshop. De meeste ondernemers kenden elkaar en sommigen werkten actief samen.

De workshop kende een programma bestaande uit een korte presentatie over het project, werkbladen, en de stellingkaarten uit het mobiele gespreksmiddel. Gedurende de workshop bleek echter dat de ondernemers liever direct in gesprek gingen om hun zorgen en belangen te bespreken. Zo kwamen we tot een aantal kernpunten.

4.3.2 Jongeren

Voor jongeren was het initiële plan om ook een workshop te organiseren. Werving bleek echter lastig, tussenpersonen en verenigingen waren niet geïnteresseerd of reageerden te laat. Daarom werd besloten om jongeren vaker op te zoeken met het mobiele gespreksmiddel, op plekken waar zij komen. Zo werd het Ploegfestival bezocht, en later voetbalclub ZSC. Jongeren gaven bovengemiddeld vaak aan dat ze niet zo veel van het onderwerp wisten. Ze waren wel bereid om in gesprek te gaan en konden aan de hand van de vragen toch goed aangeven wat zij belangrijk vonden.

4.3.3 Agrariërs

Agrariërs waren een interessante groep vanwege hun mogelijk andere belangen bij opwekbronnen zoals windmolens en grote hoeveelheden zonnepanelen. Via het straatonderzoek en tussenpersonen werden drie van hen bereid gevonden voor een interview. Zij konden deels ook spreken over de ervaring en voorkeuren van andere agrarisch ondernemers. Tijdens straatgesprekken merkten we dat er veel over boeren werd gesproken en in hun belang werd gedacht. De aannames over hun belangen legden we voor aan de agrariërs zelf.

4.4 Analyse

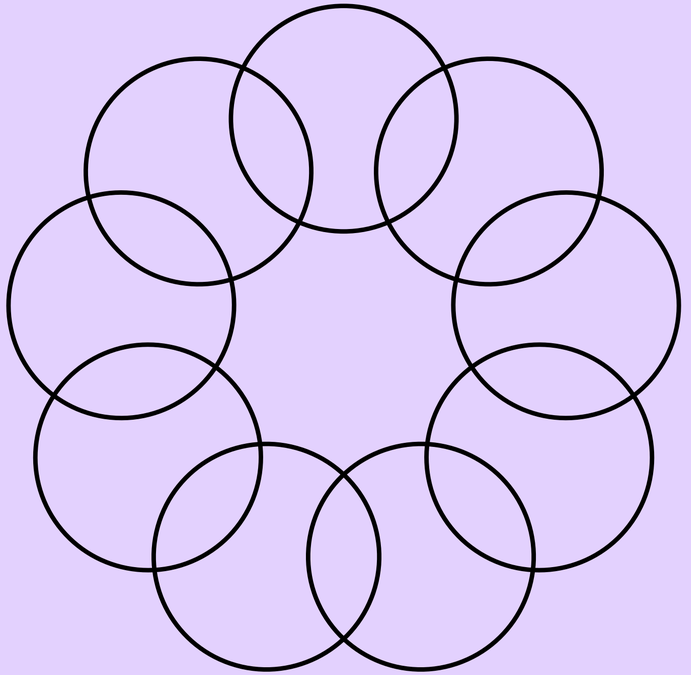
Via een tussenanalyse en eindanalyse werden de resultaten van de kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeken bijeen gebracht. De kwantitatieve resultaten waren daartoe alvast apart geanalyseerd door Populytics, zie daarvoor het rapport *Resultaten van een inwonersraadpleging over de toekomst van energie in Bergeijk*. Als analysemethode werd gekozen voor 'affinity mapping', waarin data associatief wordt geclusterd zodat thema's en patronen van onderop ontstaan.

In de tussenanalyse werd dit gedaan door een afvaardiging van de kwalitatief en kwantitatief onderzoekers en de betrokken beleidsambtenaar van de gemeente Bergeijk. Zo kon de beleidsambtenaar zonder verdere overdracht aan de slag met de tussentijdse inzichten.

In de uitgebreidere eindanalyse werd de tussenanalyse verder verfijnd, nu met meer tijd en in een andere groepssamenstelling. Hier waren alle onderzoekers van het straatonderzoek aanwezig, die zo hun volledige opgedane beeld van de straatdagen konden meenemen voor meer nuance in de conclusies. De beleidsambtenaar was hier bovendien niet bij aanwezig om onafhankelijkheid in de uiteindelijke conclusies te waarborgen.

5. Conclusies

Vanuit het onderzoek hebben we een aantal conclusies kunnen trekken die samen antwoord geven op de hoofdvraag:

Wat is het draagvlak bij de bewoners van Bergeijk voor een toekomstbestendig energiesysteem?

- Wat zijn de voorkeuren, zorgen en waarden van inwoners rondom de toekomstige energiemix van Bergeijk?
- Wat is een realistisch doel voor energieneutraliteit? Is dat een doel?
- Wat zijn de uitgangspunten waarmee het energiesysteem van de toekomst vorm kan worden gegeven?

De conclusies in dit rapport zijn gebaseerd op zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve onderzoek. Er is ook een apart rapport van Populytics (2026) waarin de kwantitatieve raadpleging in meer detail wordt behandeld.

We spreken in de conclusies onder andere over ‘inwoners’, ‘ondernemers’ of ‘mensen’. In feite hebben we het daarmee over deelnemers aan de raadpleging, het straatonderzoek, workshops en interviews. Gezien de hoeveelheid deelnemers, de diversiteit aan meningen en het feit dat we na een bepaalde hoeveelheid mensen te hebben gesproken vrijwel geen hele nieuwe zaken meer hoorden, gaan we er van uit dat deze deelnemers representatief zijn voor de inwoners en ondernemers van Bergeijk in het algemeen.

Onze conclusies zijn nooit zwart-wit, verschillende mensen hebben verschillende meningen en zijn het in de regel niet unaniem eens. We nemen de ruimte om nuances en tegengestelde meningen te benoemen.

De conclusies dienen om de Energiestrategie te informeren. Dat betekent niet dat ze integraal moeten worden overgenomen als uitgangspunten van de Energiestrategie. Daar zijn ze niet per definitie geschikt voor, aangezien ze onafhankelijk van de gemeente zijn opgeschreven.

5.1 Voorkeuren, zorgen en waarden

Lage kosten, landschapsbehoud en voorkomen van overlast vormen de hoofdthema's van inwoners. In combinatie met de termijn waarop zij denken, zijn deze bepalend voor hun standpunten.

5.1.1 Hoe ver men vooruit kijkt is bepalend voor voorkeuren

Sommige geïnterviewden redeneren vanuit belangen in de huidige tijd, anderen primair vanuit toekomstige belangen. Dit verschil in korte en lange termijn denken trekt een interessante scheidslijn tussen mensen met dezelfde interesses, zoals natuurliefhebbers.

> *"Ik besef me dat dat tegenstrijdig is, nu die urgentie maar ook investeren voor morgen. Moeilijke afweging"*

> *"Denk je dat Romeinen zich druk maakten om de toekomst van energie? Waarom zouden wij dat doen?"*

> *"Ik vind het rot dat alles dan in dingen valt, maar ik ben er over 100 jaar niet meer."*

Natuur

De meest prominente paradox is die tussen natuurbehoud en klimaatvriendelijke energieopwekking. Verder zijn er mensen die nu geen geld willen investeren in duurzame opwek omdat ze momenteel het geld nodig hebben voor iets anders, terwijl anderen juist rekening willen houden voor de toekomst, onder andere voor hun (klein)kinderen.

> *"Ik zeg altijd: we hebben de aarde geleend van onze kinderen. Dus we moeten er goed voor zorgen."*

> *"Ik begrijp niet dat milieuorganisaties niet protesteren tegen het afblazen van de plannen voor windmolens in de Pielis."*

Onafhankelijkheid

Veel inwoners vertelden dat ze zich zorgen maken over de toenemende globaliserende conflicten en daardoor zo min mogelijk afhankelijk willen zijn van andere landen en gebieden. Andere mensen maken zich hier minder zorgen om.

> *"We zullen zelfstandig voor energie moeten zorgen, we kunnen niet het risico nemen afhankelijk te zijn van andere landen. Je bent stom als je er niet zelf voor zorgt, dat moeten we doen voor de volgende generatie."*

Afbreken
Een ander veelgenoemd dilemma is dat men wel openstaat voor klimaatvriendelijke opwekking maar juist ook daar een kritische blik naar de toekomst heeft. Weten we wat er achter blijft als we een windmolen over 50 jaar moeten afbreken?

5.1.2 Lage kosten staan voor velen centraal

Voor veel inwoners is een lage kostprijs van energie heel belangrijk. Deels is dat omdat ze zelf zo min mogelijk geld kwijt willen zijn, en daarom willen ze dat de energiekosten in het algemeen zo laag mogelijk blijven. Maar er zijn ook veel mensen die specifiek benoemen dat ze willen dat energie betaalbaar blijft voor huishoudens met een kleine beurs. Wat we van de ondernemers vaak horen is dat het juist wel wat mag kosten, want energie is simpelweg niet gratis.

> *"Dat het zo goedkoop mogelijk is is het allerbelangrijkste"*

> *"Vooral voor Jan met de pet vind ik de prijs belangrijk."*

> *"Als je een normale hoeveelheid energie gebruikt dan moet je niet te veel betalen, maar als je echt extra veel gebruikt mag je echt veel meer betalen."*

Nuance
Tegelijkertijd vinden de meeste mensen dat prijs niet de enige factor is. Ze nuanceren hun eigen wens voor goedkope energie met andere factoren die ze van belang achten. Die factoren verschillen sterk van persoon tot persoon. Zo noemde men duurzame opwekking, energie-onafhankelijkheid en landschapsbehoud. Leveringszekerheid werd ook genoemd, onder meer door ondernemers. Een enkeling stelde dat de prijs van energie buiten onze zeggenschap valt omdat die grotendeels wordt bepaald door globale ontwikkelingen zoals internationale handel en oorlog. Tenslotte waren er ook enkele inwoners die vonden dat de prijs van energie juist best hoog mag zijn, als middel om energiebesparing af te dwingen.

> *"We willen allemaal van alles en dat het niets kost en dat we er geen last van hebben. Maar dat kan natuurlijk niet."*

> *"Ik vind het ook niet erg als ik meer moet betalen, zolang die windmolens er maar niet komen."*

Rendabel
Een veelgehoord punt is dat mensen zich willen inzetten om energie te besparen of duurzaam op te wekken, maar alleen wanneer dat financieel voordelig is. Voor sommigen is de investering in bijvoorbeeld zonnepanelen of isolatie dan ook prijs gemotiveerd, maar ook voor degenen wiens primaire motivatie anders is, bijvoorbeeld het verminderen van hun uitstoot, is het een randvoorwaarde dat de investering ten minste rendabel is.

“Het is zo zuur om de zonnepanelen uit te moeten zetten en het is een ondernemersrisico maar dit is gewoon zo zonde, ik heb zoveel energie over, genoeg voor 300 huishoudens.”

Geschaad vertrouwen

Een zeer breed gehoorde klacht onder inwoners is de stijging van de terugleveringskosten door het toekomstig afschaffen van de salderingsregeling in januari 2027. Hierdoor zullen zonnepanelen niet meer rendabel zijn of geld gaan kosten. Mensen balen omdat ze hun investering in zonnepanelen niet terug denken te gaan verdienen, en voelen ze zich “gestraft” voor gedrag waarmee ze vinden dat ze juist goed bezig zijn in het belang van de maatschappij. Het is van grote impact op hun vertrouwen in de overheid op het gebied van de energietransitie. Alhoewel de terugleveringskosten voortkomen uit landelijk beleid blijkt een aanzienlijk deel van de inwoners hierdoor ook een laag vertrouwen te hebben in beleid van de eigen gemeente, alhoewel daar ook de eerdere plannen voor windmolens een belangrijke rol in spelen. Ze staan wantrouwig tegenover nieuw beleid rondom de energietransitie en durven zelf geen nieuwe investeringen meer te maken.

“Zonnepanelen, daarvan hoor ik veel mensen zeggen dat het ze meer kost dan oplevert dus dat vind ik zelf een beetje eng.”

“Ik heb zonnepanelen, eerst kreeg ik altijd iets terug en nu moet ik ervoor betalen. Typisch Nederlands, ze houden je wat voor en dan wordt je genaaid. De gemeente ook, met de windmolen.”

5.1.3 Impact op het landschap staat voor velen centraal

Evenals kosten vinden bijna alle Bergeijkenaren het lokale landschap heel belangrijk. Sommigen stellen dat ze bewust in landelijk gebied wonen om zelf van te genieten. Anderen vinden natuur belangrijk vanuit het oogpunt van biodiversiteit, of simpelweg hun liefde voor dieren. Er is ook een groep inwoners die vindt dat er keuzes gemaakt moeten worden, zij zien het landschap ten opzichte van andere belangen niet als prioriteit.

Behoud

Mensen die het landschap belangrijk vinden, bedoelen meestal dat ze willen behouden wat er nu is. Zoals het huidige uitzicht op natuur en landbouwgebied, de rust voor mens of dier, de biodiversiteit en de aantrekkelijkheid voor recreatie. Volgens hen veranderen energieopwekkers het lokale landschap.

“We mogen trots zijn op onze natuur, we waren ooit het groenste dorp.”

“Windmolens moeten ze verbieden. Alle dieren vallen er dood onder”

“Biodiversiteit beschermen en de vogels en de natuur vinden wij heel belangrijk. Grootschalige opwekking heeft impact op de natuur.”

“Met die windmolens en zonnevelden,
win je ook geen schoonheidsprijs mee.”

Compromis
Opvallend is dat veel mensen tegengestelde wensen hebben. Zo willen sommigen geen opwekbronnen in het landschap om de lokale natuur behouden én met duurzame opwekking klimaatverandering tegengaan. Anderen vinden landschapsbehoud heel belangrijk maar willen ook meer woningbouw. Meestal zijn deze mensen zich er van bewust dat hun wensen niet eenvoudig verenigbaar zijn, en dat maakt dat ze vinden dat een compromis acceptabel is. Er zit echter veel variatie in wat men een acceptabel compromis vindt, op een breed spectrum van factoren. Denk aan de zichtbaarheid van een opwekbron, de locatie ten opzichte van natuurgebieden, financiële compensatie van omwonenden of de hoeveelheid grondoppervlak die er voor nodig is.

"Op zich zou ik geen moeite hebben met zonneweides. Alleen niet het hele landschap ermee vol. Alles wat de natuur schaadt vind ik echt heel jammer."

"Windenergie is moeilijk want waar zet je 'm neer. Maar het is wel nodig."

"Het boeit echt niet als het landschap lelijker wordt, als het vooral niet te warm op aarde wordt."

"Er moet iets gebeuren dat snap ik, maar waarom zo groot?"

"Het moet gewoon in de Pielis. Maar 2-4% heeft daar last van, het hoort er gewoon bij."

"Desnoods wordt er een wat duurdere oplossing gezocht die het landschap intact houdt. Dat is dan niet erg."

"Het is hier prachtig fietsen, en door al het bos zou je toch geen windmolens zien. In de polder zou dat wel anders zijn."

Agrarische sector
Een deel van de inwoners brengt de bedreiging van het huidige landschap door de komst van energieopwekkers in verband met de mogelijke inperking van boerenbedrijven vanwege de uitdagingen in de agrarische sector zoals stikstofproblematiek. Hun loyaliteit naar de lokale boeren speelt een leidende rol, maar met twee verschillende standpunten tot gevolg. De ene groep vindt dat boeren moeten blijven doen wat ze nu doen, en willen daarom dat het boerenlandschap blijft. De andere groep vindt dat boeren moeten blijven maar accepteren het feit dat hun huidige activiteiten moeten worden afgeschaald. Zij zien in energieopwekking een nieuw verdienmodel voor agrarisch ondernemers. Desgevraagd zien boeren zelf geen verband tussen het stikstofprobleem en de energietransitie. Wel moeten ze op zoek naar andere inkomstenbronnen en daarin kan energieopwekking wat betekenen.

"Deze mening is niet heel populair maar die windmolens zijn goed voor de boeren."

"Als boeren moeten we kijken naar alternatieven om geld mee te verdienen. Windmolens zijn een optie maar ze moeten wel sociaal en landschappelijk inpasbaar zijn."

“Je kunt energie opwekken ook combineren met landbouw. Bijvoorbeeld zonnepanelen tussen dieren in de wei. En de landbouw gebruikt juist veel energie dus als je dat afbouwt scheelt dat ook energie.”

Tegelijkertijd zijn er ook inwoners die de natuur boven landbouw stellen. Zij willen juist minder landbouwgebied en meer natuurgebied. Of ze vinden dat landbouwgrond mag worden ingezet voor groene energieopwekking. De mensen die dit zeggen denken dat ze een zeer impopulaire mening hebben, toch hebben we dit regelmatig gehoord.

“Minder landbouw, meer natuur.”

“Het liefst wil ik minder boeren en op dat land oplossingen creëren voor meer huizen en energieopwekkers. Maar dat mag ik hier niet zeggen.”

5.1.4 Overlast staat voor sommigen centraal

Veel mensen zijn bang voor overlast door energieopwekking. Meestal doelen ze op een windmolen dicht bij huis.

Vrees

Ze vrezen vooral voor overlast door wiekenslag(schaduw) of laagfrequent geluid. Er zit een grote variatie in het beeld wat men heeft van die overlast, in welke mate en bij welke afstand je overlast zou ervaren. Veel inwoners baseren hun idee bij overlast door wat zij hebben horen zeggen door buren of actievoerders.

Ze kunnen zich niet altijd een voorstelling maken van de impact op verschillende zintuigen. Sommige inwoners hebben al ervaring gehad met windmolens, bijvoorbeeld door een eerdere woonlocatie.Alleen in die gevallen baseren zij hun gevoel op andere technische omstandigheden of een ander type turbine. Het zou kunnen helpen om inwoners van meer feitelijke informatie te voorzien, zodat zij beter weten wat hen eventueel te wachten staat en wat ook niet. Zo kunnen ze hun standpunten beter specificeren en zal een discussie inhoudelijker worden.

“Ik denk dat we wel last gaan krijgen van het geluid.”

“Denk dat windmolens psychisch ook heel zwaar zijn.”

“Ik woon bij de Pielis en maak me ook zorgen dat de waarde van mijn huis daalt.”

“Dat HUMMM geluid heb ik zelf in België meegemaakt, met kleinere windmolens. Daar word je helemaal gestoord van.”

Profiteren

Een deel van de inwoners wil absoluut geen overlast van energieopwekking ondervinden. Een tweede groep tegenstanders is wel bereid om in te stemmen wanneer zij die overlast ervaren kunnen profiteren van de opbrengsten. De exacte invulling van deze stellingname is diffuser, want wie ervaart er écht overlast? En welke prijs staat in verhouding tot de overlast die je ervaart?

Zo denkt de een aan irritant geluid of horizonvervuiling, en vreest de ander mentale klachten, of een waardevermindering van het eigen huis. Er zijn ook inwoners die het in de eerste plaats oneerlijk vinden als anderen, die zelf geen last ondervinden, zouden profiteren over de rug van inwoners heen.

"Wie bijdraagt profiteert, en goed ook!!!" "Maar dat gaat niet werken want als de windmolens hier komen dan wordt mijn huis een ton minder waard."

"Waarom moeten boeren, die er niet wonen, per jaar per hectare €65.000,- krijgen voor windmolens? En wij niets, terwijl wij er wonen?"

"De juridische onderbouwing over hoe de buurt gecompenseerd wordt is belangrijk."

5.1.5 Sommige mensen maken zich zorgen over de stroomvoorziening

Het volle Nederlandse stroomnet baart zorgen. Netcongestie speelt vooral bij hen die er nu al mee te maken hebben, zoals ondernemers en mensen die op een nieuwe aansluiting of woning wachten. Ondernemers maken zich ook druk over de betrouwbaarheid, zoals stroomstoringen. Ook zijn er inwoners met technische kennis die problemen voorzien en zich daar bijvoorbeeld al op voorbereiden door energieonafhankelijk te worden. Daarbij hoorden we op straat vaak: we kunnen wel van alles willen maar zorg maar eerst dat het stroomnet het aankan.

"Als ondernemer wil ik zo min mogelijk stroomstoringen en genoeg stroom voor groei."

"We hebben huizen nodig voor de jeugd maar je zit muurvast want er moet stroom zijn"

"Ik denk dat het stroomnet straks echt niet meer goed werkt. Daarom richt ik mijn huis nu alvast zo in dat ik straks niet meer afhankelijk ben."

5.1.6 Besparen is stap 1

De meeste mensen vinden dat er allereerst minder energie moet worden verbruikt. Tegelijk zijn er inwoners die benoemen dat dat niet erg realistisch is. Een deel vindt dat de gemeente een sterkere stimulerende rol mag gaan spelen in besparen, zonder over te gaan tot dwang. Genoemd wordt bijvoorbeeld isolatie, maar ook zaken zoals aanpassingen in gedrag.

"Helpen bij isoleren, zonnepanelen, mensen motiveren om niet in de piekuren te verbruiken. Dat moet om het allemaal dragelijk te houden."

"Ik vind dat we meer kunnen doen in ons gedrag: kunnen leven met een stroomstoring, op andere momenten de auto's opladen, etc".

"De gemeente moet faciliteren dat we bewuster met energie omgaan. Alleen informeren is niet genoeg. Ze kunnen bijvoorbeeld inwoners helpen groene energie op te wekken."

5.2 Energieneutraliteit

De meeste inwoners zien volledig lokale opwek als het summum maar twijfelen aan de haalbaarheid.

5.2.1 Zo veel mogelijk lokaal opwekken binnen acceptabele grenzen

Een expliciete vraag in het straatonderzoek was of mensen eigen energie binnen de gemeentegrenzen willen opwekken of van buiten Bergeijk importeren. Bijna alle participanten hadden een voorkeur voor lokale opwekking en daarmee energieneutraliteit.

Meerdere betekenissen

Met lokaal bedoelen zij lokaal grondoppervlak, lokaal eigendom, en samenwerking binnen de gemeenschap en met lokale (agrarisch) ondernemers. Desondanks dachten de meeste mensen dat het onrealistisch is om als gemeente Bergeijk volledig energie onafhankelijk te worden.

> *"Ik zou het een mooi idee vinden als we het zelf gaan regelen als kleine gemeente. Ook echt Brabants."*

Steentje bijdragen

Een aantal mensen benoemen dat elke gemeente een bijdrage moet leveren aan de totale energievoorziening van Nederland. En daarmee dat de gemeente Bergeijk in de eigen energiebehoefte moet voorzien.

De loyaliteit reikt daarbij tot aan de gemeentegrenzen, opwek voor andere gemeenten wordt niet breed gedragen.

> *"Je woont en gebruikt zelf in de gemeente dan mogen we hier ook zelf voor gaan zorgen"*

> *"We kunnen niet kiezen om alles elektrisch te maken en vervolgens niet willen meewerken aan hoe die energie op te wekken"*

> *"Er moeten windmolens komen om zelf zelfvoorzienend te zijn maar we moeten er niet heel brabant mee van energie voorzien"*

5.2.2 Er is enthousiasme voor onderling regelen

De redenen waarom men voor lokale opwek kiest verschillen. Veelgehoord waren waarden vanuit gemeenschapszin. Inwoners en ondernemers hebben een goed gevoel bij lokaal initiatief, het ‘samen doen’.

> *"Je mag meer gaan luisteren naar die boeren want die willen op zich wel meedenken. Ga met hen in gesprek of ze niet energie uit hun mest kunnen maken."*

> *"Als de maatschappij investeert mag de maatschappij profiteren. Als bedrijven het stroom tekort oplossen, mogen zij daarvan profiteren."*

“Als iedereen een zonnepaneel heeft en degenen die over hebben die delen met elkaar.”

“De gemeente kan accu’s regelen. Want als we dat gezamenlijk doen is het goedkoper, duurzamer, brandveiliger. Dan kun je namelijk condensator accu's nemen in plaats van lithium accu's. ”

Delen

Inwoners en ondernemers zijn massaal enthousiast over onderling energie delen. Ze zien het bijvoorbeeld als een manier om overtollige zonne-energie niet terug te leveren aan het net, of als oplossing voor lokale tekorten. Met delen bedoelen sommigen een hele kleine schaal, zoals met de eigen buren. Anderen denken aan de eigen wijk of hele gemeente. Ondernemers dachten specifiek aan delen tussen gebieden met verschillende verbruikspieken zoals bedrijventerreinen en wijken. Veel mensen begonnen tijdens interviews zelf over energie delen. Zij die dat niet deden reageerden vrijwel altijd enthousiast wanneer we het idee voorlegden. Wel twijfelen sommigen aan de technische of organisatorische haalbaarheid van onderling energie delen.

“Wij willen als boeren wel bedrijven helpen met onze energie, we hebben andere piekuren. Als we het zouden kunnen uitruilen zou het perfect zijn!”

“Als ik anders zou moeten betalen voor terugleveren wil ik mijn energie best delen. Maar wel met de juiste mensen, zoals studenten of mensen die het minder hebben.”

“Wij hebben hier 100 panelen op het dorpshuis, ik wil die energie onderling delen, bijvoorbeeld met de kerk hier tegenover.”

“Ik zou wel kleinschalig willen delen, met de buurman die nu moet betalen voor terugleveren. Kleinschalig, want op grote schaal gaat het niet lukken.”

“Ik denk dat de gemeente het energie delen moet regelen want onderling zie ik dat niet gebeuren. Bijvoorbeeld met zonnepanelen op een veld van de gemeente.”

Opslaan

Een deel van de particuliere zonnepaneelbezitters heeft inmiddels een thuisbatterij of overwegen er een te kopen. Maar er zijn ook mensen, waaronder ondernemers, die dit te risicovol vinden qua investeringskosten of brandgevaar. Vanuit deze groep komt de wens dat de gemeente energieopslag centraal gaat regelen.

”De twijfel is nu of we zo’n grote accu gaan aanschaffen, gaan we dat terugverdienen? Je wil de garantstelling dat we het grotendeels eruit krijgen.”

5.2.3 Voorkeur voor lokale opbrengsten

Daarnaast denken sommigen dat het uiteindelijk goedkoper zal zijn om energie lokaal op te wekken. Bijvoorbeeld omdat er minder transportkosten en energieverlies zijn. Of omdat er dan geen winsten wegstromen naar bedrijven elders. Sommigen van hen zien de energievoorziening dan ook het liefst in handen van een niet-commerciële lokale organisatie, met lokale banen. De opbrengst moet dan worden gedeeld binnen de gemeenschap, of specifieker onder hen die overlast ondervinden van de opwekking.

> *"Zelf opwekken en opslaan, geen verdienmodel."*

> *"Als we zelf energie gaan opwekken zorgt dat ook voor banen."*

Onafhankelijkheid

Tenslotte redeneren veel mensen vanuit hun wens om onafhankelijk te zijn van andere landen of de rest van Nederland. Recente ontwikkelingen in wereldwijde handel en conflicten spelen daarbij een belangrijke rol.

> *"In de ideale situatie zou het heel fijn zijn als het landschap niet verandert. Maar we moeten ook prioriteiten stellen. Ik geloof dat onafhankelijk worden belangrijk is."*

Realisme

Ondanks hun sterke voorkeur voor volledig lokale opwek, achten de meeste mensen dat niet realistisch. Ze denken dat het niet haalbaar is om zelfvoorzienend te worden binnen voor hen nog acceptabele grenzen. Het scenario waarin er binnen Bergeijk meer wordt opgewekt dan verbruikt vinden de meesten dan ook niet wenselijk. Ze stellen dat er een combinatie nodig is van zelf opwekken en importeren.
Een belangrijke kanttekening is dat de meeste geïnterviewden hierbij vanuit hun gevoel redeneren en niet concreet spreken over specifieke hoeveelheden verbruik en opbrengst. Zo vinden sommigen bijvoorbeeld ook dat er voor zonneweides moet worden gekozen in plaats van windturbines, zonder een uitgesproken besef van hoeveel hectare aan zonneweide gelijk staat aan de opbrengst van een windturbine.

> *"Het liefst alles zelf opwekken maar dat is waarschijnlijk niet haalbaar, elke gemeente moet zijn steentje bijdragen en een percentage zelf opwekken."*

> *"Zelf opwekken, dat kan toch niet? Maar het zou wel ideaal zijn."*

> *"Ideaal zou het helemaal zelfvoorzienend zijn maar we kunnen er niet onderuit een stukje importeren."*

5.3 Besluitvorming en uitvoering

Men verwacht van de gemeente een leidende rol vol daadkracht, regie en snelheid.

5.3.1 Mensen willen een daadkrachtige gemeente

De meningen over wat er moet gebeuren lopen uiteen, alleen dat er iets moet gebeuren is een breedgedragen overtuiging.

> *"De gemeente moet hun best gaan doen. Maar geloof dat ze dat ook wel doen."*

Regierol

Veel inwoners verwachten van de gemeente daadkracht. Ze willen dat de gemeente de regie neemt, keuzes durft te maken en doorpakt. Dit schuurt wel met een aantal andere veelgehoorde eisen die ze stellen aan de gemeente, die verderop in dit hoofdstuk worden beschreven.

> *"Gemeente, Pak de regie en ben niet bang om voorop te lopen of fouten te maken"*

> *"Er is te lang niet geïnvesteerd. Daardoor gaat het nu fout."*

> *"Durf initiatief te nemen, laat je niet overkomen dat je straks achterloopt. Denk ook verder dan een vierjarige termijn. Maak plannen met en toekomstperspectief. Actief je rol pakken."*

Vrijheid

Een kleine minderheid van de geïnterviewden moet weinig hebben van sturing en regels die hun persoonlijke vrijheid in de weg zitten. De nuance zit er in dat inwoners en ondernemers niet per se tegen de gekozen richting zijn, maar dat regels of vergunningen hen vertragen. Ook zijn er mensen die verandering vervelend vinden omdat ze hun gedrag en persoonlijke keuzes hebben gebaseerd op de oude situatie. Dit zie je bijvoorbeeld terug in de eerder genoemde klacht over terugleveringskosten bij zonnepanelen, vanuit landelijk beleid.

> *"Ik houd niet zo van bemoeienis en gedoe met de gemeente. Vooral niet als het te lang duurt."*

> *"Er verandert te veel, te snel. Wel, geen subsidies, zonnepanelen, batterijen."*

> *"Wij willen als boeren wel wat proberen maar dan moet de gemeente wel meewerken. Dit kan door vergunningen of een financiële prikkel."*

> *"De overheid wil sneller dan boeren kunnen bijbenen. Boeren kunnen niet uitbreiden."*

Samenwerking
Een deel van de inwoners vindt dat de gemeente de samenwerking moet aangaan met buurgemeenten en de provincie. Ze hopen dat er zo meer bereikt wordt in een kortere tijd. Een andere vorm van samenwerking wordt ook veel genoemd: die tussen de gemeente en lokale ondernemers en boeren, om plannen op een efficiënte en gedragen manier uit te voeren. Tegelijkertijd vinden veel mensen dat energieopwekking primair in handen van de samenleving moet zijn, er mag niet veel geld aan worden verdiend door commerciële partijen.

> *“We moeten het in Nederland zelf regelen, maar wel samen. Daarvoor moeten gemeenten samen gaan werken. Overleg met zoveel mogelijk omliggende gemeente voor structurele oplossingen.”*

> *“Het is prima als de provincie hun plannen doordrukt, die hebben daar ook meer slagkracht voor. Laat ze maar zo snel mogelijk beslissen.”*

> *“Er is geen man zo inventief als een boer, daarin moeten we gaan samenwerken, Door samen na te denken en te combineren kunnen we best veel bereiken.”*

> *“Opwek is voor eigen gebruik, niet om winst te maken door energiebedrijven.”*

> *"We hebben alles aan de markt overgelaten en kijk waar we nu staan, we moeten het weer zelf in handen hebben”*

Compromis
Zoals al eerder genoemd begrijpen de meeste mensen dat de gemeente een compromis moet maken tussen een aantal factoren en dat niet iedereen daar volledig tevreden mee kan zijn. Én dat wat nodig is, niet per definitie prettig zal zijn.

> *“We zullen ons gedrag moeten aanpassen aan de nieuwe realiteit.”*

> *“het is niet altijd leuk maar het moet nou eenmaal”*

5.3.2 Burgers betrekken in alle fasen

Tijdens het straatonderzoek gaven veel mensen als advies dat de gemeente beter naar inwoners moet luisteren. Bij doorvraag beaamden ze dat dat met het straatonderzoek en de raadpleging gebeurde. De bron van hun advies ligt dan ook al in het verleden, ze voelden zich in eerdere fasen niet voldoende gehoord of betrokken.

> *“Trek als gemeente eerder aan de bel, neem mensen eerder mee. Wacht niet met mensen betrekken!”*

> *“Luister goed naar de inwoners, en blijf dat doen.”*

> *“Boeren voelen zich sinds het vervallen van het windmolenplan niet meer meegenomen.”*

Stille midden
Daarnaast zijn er ook mensen die zich ergeren aan het in hun ogen te dominante geluid van tegenstanders, die zich verzetten tegen de komst van windmolens. Volgens hen lijkt het daardoor dat de meerderheid van de inwoners tegen de eerdere plannen waren, terwijl het ‘stille midden’ juist wel voorstander was van die plannen.

> *“Goed dat ze deze enquête zo breed uitzetten, dan hoor je niet alleen de schreeuwerds.”*

> *“Ik ben wel oké met het idee dat er windmolens komen in de gemeente. Maar dat durf ik niet echt uit te dragen.”*

> *“Belachelijk dat ze zo boos waren over dat er 4 palen zouden komen! En als er straks geen stroom is staan ze er ook.”*

5.3.3 Een roep om te redeneren vanuit kennis
In onze gesprekken stelden veel mensen vragen over welke technische informatie en kennis aanwezig is bij de gemeente. Ze willen weten waarop keuzes worden gebaseerd. Men betwijfelt of alle opties wel in kaart zijn gebracht en het optimale proces wordt doorlopen.

> *“Zet professionals met échte vakkennis en gezond boerenverstand in om de strategie te maken.”*

> *“Maak een plan op basis van een berekening met een aantal variabelen zoals meetgegevens, opwekcapaciteit maar ook zaken zoals overlast, waar je een gewicht aan kunt hangen.”*

Volgordelijkheid
Sommige inwoners vinden de volgordelijkheid van elektrificatie vreemd. Ze stellen dat men plannen maakt om lokaal stroom op te wekken terwijl het stroomnet al vol zit. Dat geeft hen geen vertrouwen in het proces en de mensen die daarover beslissen. Volgens hen moet de stroominfrastructuur allereerst op orde worden gebracht.

> *“Als ze windmolens gaan bouwen heb ik daar al helemaal niks meer aan want het stroomnet kan het nu al niet aan.”*

> *“Eerst zorgen dat de infrastructuur op orde is. Die kabels liggen nog niet onder de grond.”*

Meten
Veel mensen vragen zich af of er gezamenlijk niet al genoeg stroom wordt opgewekt binnen de gemeente. In feite betwijfelen ze of er binnen de gemeente behoefte is aan meer stroomopwekking of aan een betere verdeling van de beschikbare energie. Dezelfde vraag speelde eerder ook al bij lokale ondernemers.

Zij kwamen daarop tot de constatering dat er geen meetgegevens beschikbaar zijn om deze vraag mee te beantwoorden. Zij zouden graag zien dat de gemeente eerst nauwkeurig in beeld brengt hoeveel stroom er wordt verbruikt per gebouw, straat, of wijk. Zo kan het toekomstige aanbod nog beter aansluiten bij de vraag.

> *“Zouden wij voor Westerhoven niet al genoeg stroom hebben, als we delen?”*

> *“Kijk eerst naar wat er is en hoe we dat kunnen gebruiken, voordat we nieuwe dingen toevoegen.”*

Alternatieven
Mestvergisting, condensatorbatterijen, kleine kerncentrales, gemeentelijke verwarming: een greep uit de ideeën die burgers hebben voor energieopwekking of efficiënt gebruik. Vooral kerncentrales kwamen vaak terug als optie voor heel Nederland. Deze mensen zeggen in feite dat de gemeente alle alternatieven moet overwegen voordat er wordt beslist.

> *“In Luyksgestel staat een mestvergister, waarom gaan we die niet meer gebruiken.”*

> *“Kijk ook naar innovatieve oplossingen, er is veel mogelijk. Investeer in de toekomst.”*

5.3.4 Meer communicatie voor meer vertrouwen in het proces

Uit het voorgaande blijkt dat inwoners en ondernemers veel suggesties hebben voor het besluitvormingsproces. Ze hebben ideeën over wat de gemeente zou moeten verkennen aan alternatieven, en op welke berekeningen en kennis van zaken ze hun besluiten moeten baseren. Bij onze tussentijdse terugkoppeling aan de gemeente bleek dat dergelijke ideeën wel degelijk zijn onderzocht. Blijkbaar is dat niet bekend bij het brede publiek. Er is behoefte aan betere communicatie over verkenningen, onderzoek en afwegingen rondom de energietransitie van Bergeijk. Dit kan het vertrouwen in het gemeentelijke beleid vergroten.

> *"Gemeente, Ga zelf eens langs de Pielis fietsen en plaats de politiek in de context waar de keuzes gemaakt worden"*

> *“Ik denk dat er over 10 jaar andere dingen zijn dan windmolens. Dus waarom gaan we nu hier in investeren?”*

6. Referenties

- CDA Bergeijk en VVD Bergeijk. (26 september 2024). Motie Herzien beleid Grootschalige zonne- en windenergie in Bergeijk.
- Gemeente Bergeijk. (18 november 2025). Energiedoelstelling Gemeente Bergeijk.
- Gemeente Bergeijk. (als tussen 14 april 2026 en 29 september 2026). Energiestrategie gemeente Bergeijk. https://www.bergeijk.nl/energiestrategie-gemeente-bergeijk
- Hier. (als op 25 maart 2026). HIER klimaatabonnement - Met bewoners op weg naar een aardgasvrije wijk. https://www.hier.nu/hier-klimaatabonnement
- Hier. (als op 25 maart 2026). Samen windenergie opwekken: de mogelijkheden. https://www.hier.nu/windenergie/samen-windenergie-opwekken-mogelijkheden
- LPB. (3 juli 2025). Motie Perspectievennota 2026-2029.
- Metropoolregio Eindhoven. (als op 11 maart 2026). Regionale Energiestrategie. https://energieregiomre.mett.nl/default.aspx
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (1 december 2023). Nationaal Plan Energiesysteem.
- NLVOW. (als op 25 maart 2026). NLVOW - De belangenvereniging voor omwonenden windturbines. https://nlvow.nl/
- Platform 31. (mei 2018). Handreiking Burgerparticipatie in de warmtetransitie.
- Pointer, KRO-NCRV. (31 mei 2021). Windmolens: kans of nachtmerrie? https://npo.nl/start/afspelen/windmolens-kans-of-nachtmerrie
- Populytics. (oktober 2026). Resultaten van een inwonersraadpleging over de toekomst van energie in Bergeijk.
- Provincie Noord-Brabant. (januari 2025). Het Energieperspectief 2050 (conceptversie).

7. Bijlage

Bijlage A. Leidraad straatgesprekken

Het uitgangspunt van ons onderzoek is om een luisterend oor te bieden en te helpen het eigen verhaal van de deelnemers naar boven te krijgen.
Daarbij is het belangrijk dat we niet sturen (“Zonne energie zou toch ideaal zijn?”) maar door blijven vragen op de gedachten en ideeën die iemand zelf aandraagt. We zoeken uiteindelijk naar de waarden en voorwaarden die het draagvlak vormen voor een toekomstbestendig energiesysteem, bijvoorbeeld: alleen samen, of: als het het dorpse karakter behoudt. Daar vormen we een lijst uitgangspunten en quotes mee, waarmee de gemeente na dit onderzoek de Energiestrategie gaat schrijven. Wij blijven dus bij het verhaal van de inwoners. Het gesprek kan snel uitweiden naar nationaal niveau, of EU, of de wereld. Probeer het dan weer klein te maken en te betrekken op de gemeente: “En wat zouden we dan hier moeten doen?”

Waar zijn we naar op zoek - Leidraad voor het gesprek

1. **Hoe is iemand al met het thema energie bezig?**
   A. Is iemand veel bezig met het thema energie in diens leven? (Met isoleren, of de energierekening, of energie opwekken - Waarom wel of niet?)
   B. Wat heeft iemand al zelf voor oplossingen? Opslag, minder verbruik, opwek, etc.
   C. Wat voor ideeën heeft iemand voor de toekomst? Voor zichzelf en voor Bergeijk?
2. **Hoe leeft energieneutraliteit**, dus zorgen dat we evenveel verbruiken als opwekken, bij de inwoners?
   A. Van wie is die uitdaging: ‘om energieneutraal te zijn’?
   B. Gemeente vs individu vs Nederland vs provincie
   C. Wat vind jij dat we als gemeente hier in moeten betekenen?
3. Wat is iemands **hoop en/of wens** rondom de toekomst van energie en de veranderingen die daarbij horen? Wat vind je belangrijk
   A. in Nederland, maar vooral
   B. in de gemeente Bergeijk
   C. als individu
4. Wat is iemands **angst en/of zorgen** rondom de toekomst van energie en de veranderingen die daarbij horen? Wat vind je belangrijk
   A. in Nederland, maar vooral
   B. in de gemeente Bergeijk
   C. als individu

Concrete / verdiepende vragen

Deze vragen kunnen wat extra houvast geven als we vastlopen op de abstractere vragen.

1. **Wat is het draagvlak bij de bewoners van Bergeijk voor een toekomstbestendig energiesysteem? (waar zit het en hoe groot is het)**
   A. Vind je het nodig dat er iets veranderd in het energiesysteem?
      - Hoe (on)nodig?
      - Waarvoor vind je dit nodig (bijv. klimaat / kosten / meer woningen / meer bedrijven / etc.)

   B. Wat mag er van jou absoluut niet komen? (bijv. windmolens, zonneweide, van het gas af, ‘stads’verwarming)
   C. Wat moet er van jou absoluut wel komen? (bijv. energiegemeenschap, onafhankelijkheid van buitenlandse stroom, zonnepanelen op alle daken, grotere energiebesparingen)
   D. Wat is jouw gevoel bij wat er de afgelopen jaren in Bergeijk is gedaan rondom energietransitie?
2. **Wat zijn de uitgangspunten waarmee het energiesysteem van de toekomst vorm kan worden gegeven?**
   A. Welke energiebronnen wil je juist wel en welke juist niet? (Windmolens, zonneweide, zonnepanelen op daken, alternatieve oplossingen)
   B. Wie zou er wat jou betreft eigenaar moeten worden van de energiebronnen? (energiegemeenschap van inwoners en lokale bedrijven, boeren op wiens land, landelijke energiebedrijven)
      - Wil je dit ook als energie door die keuze duurder wordt?

3. **Wat is een realistisch doel voor energieneutraliteit? Is energieneutraliteit een doel?**
   A. Wil je dat de gemeente Bergeijk energieneutraal wordt?
      - [ ] Ja, omdat ..... (klimaat, kosten, zekerheid, etc.)
      - [ ] Nee, ik wil wel energieneutraal Nederland maar niet voor indiv. gemeente
      - [ ] Nee, niet als gemeente en ook niet als Nederland

   B. Hoe belangrijk vind je dit? m.a.w. Mag dit ten koste gaan van andere zaken die je belangrijk vindt?

Bedankt!

Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben, neem gerust contact op

Over Afdeling Buitengewone Zaken

Samen pionieren voor maatschappelijke vooruitgang. Wij onderzoeken en ontwerpen een betere samenleving. Of het nu gaat om institutioneel racisme of over de verkiezingen – hoe onze samenleving eruit ziet en werkt, dat hebben we zelf ontworpen. Dus kunnen we die diensten, systemen en verhalen ook verbeteren. Ze beter laten aansluiten bij de mensen voor wie ze bedoeld zijn. Onze experts doen dat altijd samen met betrokkenen. Dus spreken we de bakker én de burgemeester. De leraar en de ambtenaar. Met als resultaat: tastbare verbeteringen in diensten en systemen.

Betrokken team:

Projectleider en onderzoek - Milou Foole & Nicky Liebregts
Onderzoek - Cas Alderhout, Sterre Dingemanse & Vere Voerman
Ontwerp onderzoeksmiddelen - Aniek Wisse & Janelle Aarts

Afdeling / Buitengewone Zaken

Voorhaven 19b
3025 HC Rotterdam

contact@afdelingbuitengewonezaken.nl

afdelingbuitengewonezaken.nl